

DAR FUQ IR-RAMEL

—00—

KUMMIEDJA F'ATT WIEHED

TA'

CHARLES D. CLEWS

Hadd ma jista' jaħdem fuq il-palk, jew ixandar minn fuq ir-Rediffusion, jew juża xort'ohra din il-biċċa teatrali mingħajr is-sensja tal-kittieb.

Stampat fid-Dar ta' San Ġużepp—Hamrun.

KELMTEJN QABEL

NAHSEB li ftit huma dawk il-Maltin li ma rawx jirreċta jew ma semgħux minn fuq ir-Rediffusion lil Charlie Clews. Figura simpatika, komiku mill-izjed brillanti, makkjettista magħruf, u ma' siehbu Catania jiffirma koppja adattata biex tibqagħlek haġja fil-memorja u tfakkrek f'haġna sigħat ta' daħk u hena mgħoddija f'xi wieħed mill-aħjar teatri tal-gżira flimkien ma' dawn il-favoriti tal-publiku malti.

Il-ghadd ta' farsi, kummiedji, skeċċijiet, kanzunetti u mak-kjetti li kiteb Clews huma bla ghadd. L-attivitajiet tiegħu huma tant kbar li ta' kull ġimgħa jkollu johloq xi haġa. Ma għandna x'ingħidu xejn tiġi bhala konsegwenza li meta l-lehma tiegħu tkun dgħajfa jkollu, irid jew ma jridx, idur għat-traduzzjonijiet jew għall-idejiet originali ta' haddiehor li taht sura maltija jidhru kważi originali, imma hadd ma jista' jichad li Clews mhux tajjeb fil-kitba għall-palk daqs kemm huwa dilettant mill-aktar simpatici tal-palk malti.

Clews, imbagħad, kieku jrid, jista' wkoll ihaddem il-pinna tiegħu f'dik it-taqsimha ta' kitba msejha f'Malta—kummiedja soċjali—u l-akbar prova tahierna meta għall-Konkors tal-K.O.P. 'T.E.M. ta' l-1950 kiteb il-kummiedja "DAR FUQ IR-RAMEL" li flimkien mal-mija jew aktar radjodrammi li kiteb turi kemm hija prolifika u hawtiela l-pinna tiegħu.

Bhala bniedem li mindu waqgħet zokorti dejjem hdimt għall-palk u speċjalment għall-palk malti, inħoss u ngħid bla biża' li Charlie Clews kieku flok f'Malta twieled band'ohra, kien bla dubju xejn jagħmel karriera kbira u jissemma ma' l-erbat irjeh.

Clews għalkemm dejjem jidher quddiem il-publiku bhala komiku, ihobb id-drammatiku haġna, u l-kummiedja drammatika li jien għazilt din id-darba biex tingara mill-membri tal-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti turi biċ-ċar li Clews għaraf jagħti final drammatiku lil din il-biċċa xogħol teatrali li fil-bidu tagħha kulhadd jahseb li, għax ta' Charlie Clews, għandha ddaħħak mill-bidu sa l-aħħar.

Clews twieled fis-27 ta' Settembru, 1919, u għad nistgħu naraw minnu u naqraw minn tiegħu haġna bċejjeċ teatrali interesanti jekk qabel jiktibhom jippjanahom tajjeb, jorqom il-letteratura u jistudja l-ilsien malti sewwa mhux biss fid-djalogar naturali imma wkoll fis-sengħa tal-għażla tal-kehna, tal-frazi idjomatika, tal-karatterizzazzjoni tal-persunaġġi. Clews jekk irid għad jista' jagħtina xogħlijiet li jibqgħu jisseminew.

San Giljan, 11 ta' Gunju, 1951. IVO MUSCAT AZZOPARDI.

DAR FUQ IR-RAMEL

KUMMIEDJA F'ATT WIEHED

TA'

CHARLES D. CLEWS

Zmien — Dejjem jew Qatt
Go Malta.

NIES TAL-KUMMIEDJA

LELI zewg.

PAWLA Omm.

MARY } Ulledhom.
JOHNNY }

NERIKU Missier Pawla.

WENZA Nepputija ta' Pawla.

SURĠENT tal-Pulizija.

Tnejn li jgħorru l-ghamara.

IX-XENA TURI:

Ix-xena turi kamra komuni b'tibjid qadim, fid-dar ta' Pawla. Imma issa b'xi ghamara gdida, bdiet tieku sura ahjar. Jidher sufjan u pultruni, siggijiet mitluqa kif gie gie, u mejda tal-kawba; cocktail cabinet għa qiegħed f'postu, fuċċata tal-pubbliku u żewġ kwadri sbieħ mitluqin fuq mejda—għad iridu jidrendlu. Bieb fin-nofs jagħti għad-daħla tad-dar u bieb fix-xellug ta' l-atturi, jagħti għall-bqija tad-dar. Radjo kbir, li kif tiftah il-purtiera jkun idogg ighajjat bil-qawwi.

L-EWWEL XENA

(PAWLA, liebsa ftit u xejn pulita, thares lejn il-bieb tan-nofs, wara żewġ irġiel li jidhlu bil-pultruna, li kif til-maħhom tagħlaq ir-radjo.)

PAWLA: Għaddu, għaddu sieheb. Thabblux raskom għall-ħajt, dak issa nbajduh minn barra sa ġewwa, jew niżbgħuh. Ahjar żebgħa.

(Jidhlu ż-żewġ irġiel bi-ahħar biċċa ghamara, pultruna tas-sett.)

RAGEL 1: Din ta' l-ahħar, sinjura, hux veru?

PAWLA: Iva, is-sett kollu ġibtuh u kollox sew.

RAGEL 2: Tlaqna ahna, mela, sinjura.

PAWLA: Stennew ftit. (*Tidħol ġewwa u ġġib żewġ liri. Toħroġ u tagħtihom wahda kull wiehed*) Wahda kull wiehed bħall-ahwa.

RAGEL 1: Grazzi wisq, sinjura. Jalla kulħadd bħalek. Bongu mela.

PAWLA: Bongornu, hi. Għidu lill-imgħallem li għada niġu nhallsuh. (*L-irġiel johorġu*) Xi ġmiel ta' ghamara! Ara s-sufjan! Qtajtha xewqti, fl-ahħar. (*Tmur fuq il-pultruna, u bħat-tfal toqgħod bilqiegħda u tqum bis-sabta fuq il-molol.*)

XENA 2

MARY: (*liebsa evening dress*) Ara kif ġietni, mà. Helwa, hux? Tixraqli, mà?

PAWLA: Kemm hi kerha ta' mà. Mamà, issa, għidtlek kemm-il darba, mhux mà.

MARY: Insomma, x'jidhirlek mamà? (*b'enfasi*).

- PAWLA : (*Tifliha*) X'jidhirli? Jiena qatt ma mort f'ballijiet, qatt ma lbist evening, u ma tantx nifhem; imma tidher pulita hafna.
- MARY : Hekk għidt jien ukoll, milli stajt nara. Isma' kellna bżonn mera tal-persuna, għax dak li għandna żgħir wisq.
- PAWLA : Nixtru wiehed, tibzax, inti taf x'tagħmel? Mur bil-libsa għand il-hajjata u ara xi tghidlek hi. Dik tifhem. (*Wara pawsa*) Mer, rajtu s-salott? (*T'uriha*).
- MARY : Hi x'jien aljenata! Xi ġmiel! Kemm hu sabih! Issa tibjida sewwa, mà, għandna bżonnha.
- PAWLA : Tibjida? Zebgħa kullimkien, jekk ma nikrux xi dar tas-Sliema, u nitlaq minn hawn.
- MARY : Iva, hemm immorru; hawnhekk xbajt jien ukoll. Il-ġirien moħhom fina, iħobbu jilhq u salib in-nies.
- PAWLA : Dan żgur. Meta konna fqar u batuti, kulhadd kien iġhid : "Miskina Pawla!"; issa, għax ma jonqosna xejn kulhadd irid jisparana f'kanun ta' bastiment.
- MARY : Bilhaqq, qed tfakkarni. Il-bierah kif kont ġejja mill-quddies ta' nofs in-nhar, tal-faċċata tagħna, il-kbira, naqbadha tgħid lill-oħtha : "Hmm! bil-coat tal-fur, għodu għodu għall-quddies daż-żmien, kemm kbirna. Dan mnejn? Mela qed itihom il-ħares?"
- PAWLA : Erhilhom jimmurnaw! Issa karrozza nixtrilhom, halli jkomplu jaqsmu qalbhom. Waħda mill-kbar nett, "seven seater".
- MARY : Anki Willie, in namrat tiegħi, qalli li oħtu qaltu : "Mur ara 'l min ser tiegħu? erbat ijiem ilu kienet seftura, u huha konduttur u missierha kien bl-irqajja' fil-qalziet!" Qaltu : "Issa x'jiddandnu!"
- PAWLA : Imma issa Sur Manwel missierek, għidilha lil oħt Willie, u int is-sinjurina Mary. Hekk għandu jweġibha Willie, lil oħtu.
- MARY : Tassew, hekk ngħidlu. Insomma għoġbitek il-libsa?
- PAWLA : Jien lili għoġbitni, għalkemm ma nifhimx, ruhi. Imma 'kk Alla jrid insir, taf, insir nifhem.
- MARY : Issa se nkun tajba l-lejla l-ballu : pulita, bl-evening, u niżfen ma nafx.
- PAWLA : U Willie jdawrek u tiddobba, basta mara, binti. Terġa' ħuk jaf jiżfen, iġhallmek xi żewġ passi wkoll. Issa jien irrid nitgħallem niżfen, halli aktar iġhiru l-ġirien.
- MARY : Mela missieri se jhallik.....

PAWLA : Mary, mhux missieri. Il-papà.

MARY : Kull darba ninsa. Min jaf iħallikx il-papà?

PAWLA : Iħallini jkollu, għax issa rrid inkompli mas-soċjetà.

XENA 3

JOHN : (*ġej minn barra, pulit, b'ingravata tghajjat*) Mà, mort għand il-ħajjat għal-libsa. Għidtlu : "Jekk ma tlestiħiex sal-lejla, zommha, għax jien ma neħodhiex u tibqagħlek fuq l-is-tonku tiegħek". Twerwer; qalli : "Iva, sinjur, tkun lesta żgur!" Għidtlu : "Basta, għax irridha għall-ballu!"

PAWLA : Mela ilek li mort, għax gibħielek u qiegħda ġewwa mad-dahar tas-siġġu.

JOHN : Għamel sewwa, għax la se nħallas flusi, irrid inkun moq-di tajjeb.

MARY : Johnny, issa la nieklu, għallimmi xi żewġ passi, biex il-lejla niżfen tnejn ma' Willie.

JOHN : U ż-żfin tal-lum ħafif, kollox lixx, malajr titgħallem.

PAWLA : Mhux bħal fi żmieni. Għax kien tqil, bil-pont-attakku, mażurka.....

JOHN : Ara, Mer, per eżempju. Is-Samba terfa' riġlejk mat-temp (*jurha*) ara, imbagħad nurik, wara li nieklu.

PAWLA : Xi ħlew! X'konna qegħdin nitilfu qabel. Mur għidlek Mer, li għad trid tmur il-ballu tal-puliti!

JOHN : (*Jara l-ghamara*) Prosit, mà, hej, x'ghamara din. Mela gibuhelna?

PAWLA : Helwa, hux?

JOHN : Wisq! Se mmur indendel il-libsa fil-gwardarrobba.

MARY : U jien sejra ninza' tiegħi, u nehodha għand il-ħajjata tarahiel fuqi.

PAWLA : Ara kif tgeżwirha, Mer; bil-galbu, fhimt?

MARY : Isma' x'qaltlek!

JOHN : (*Lil oħtu huma u heġin*) Issa jiena ordnajt light-car għal-lejla, biex tiġi wara l-bieb fis-sebgha (*Joħorġu jtkellmu*).

PAWLA : (*Toħroġ warajhom, tidħol b'vazun, tqiegħdu fuq il-cocktail cabinet u jidher li ma għogħbiex. Toħroġ u terġa' tidħol b'ieħor*) Le, xi kruha, x'antikità! (*Terġa' tirraġa u taqbad il-kwadri wieħed wieħed u tniżżel rasha b'soddisfazzjon. Għogħbuha.*)

XENA 4

LELI : (*Raġel ta' xi hamsin sena, sfajjar, liebes l-iswed, b'xall ma' għonqu*) Ma nistax noħroġ daqsxejn waħda barra, li ma jiġux fuqi, dak irid għall-isparar, l-iehor għall-istandard gdid; kulhadd irid. Ahjar qabel, ma jafek hadd.

PAWLA : Eh! issa stennihom dawk. Imma la tkunx xhieh, agħtihom, xejn xejn tissemma bħala benefattur.

LELI : M'għandniex xi nghidu; imma ż-żejjed imbidde, Pawl.

PAWLA : Lel, hares ftit, x'jidhirlek mill-għamara tas-salott? Gibubielna issa; qis li għada tmur tagħtih il-flus!

LELI : (*Jifraħ*) Mela ma mmurx. Tassew sabih! X'divrenzja issa l-kamra minn meta għamlilna l-iżgumbrament, Ċikku tal-grocer.

PAWLA : Huwa dak għad jithallas. Issa ssemmilix żgumbramenti. T'fakkarnix meta konna art u saqaf. Uff! xi dwejjaq. Issa naħsbu f'issa. L-imghoddi nsieh, Manwel.

LELI : Veru, l-imghoddi ikrah tagħna. Issa ta' l-inqas sabih. Naħsbu f'issa.

PAWLA : Jaqaw ġejt għall-kikkra t' tas-soltu, tal-għaxra, Manwel?

LELI : Le, hallejt il-portafoll fuq il-gradenza u ġejt għalih. Manija għandi biex ninsieh.

PAWLA : Min ser jehodulek? Erfajtulek fil-kaxxun tal-komodina.

LELI : (*Johroġ iġib il-portafoll, u jerġa' jidhol*). Jien sejjer, jekk isaqsu għalija, għand l-ispizjar qieghed.

PAWLA : Hu-kikkra t', hi.

LELI : Le, mhux dalwaqt isir nofs in-nhar? Sejjer.

PAWLA : Mela hu daqsxejn brandy.

LELI : Mela, għadni kif ħadt il-qtari ta' qalbi. Trid toqtolni!

PAWLA : Hares, qieghda ngħid f'qalbi, Lel, mur għidlu sa ftit ilu s-sur Tumas iżommok għandu fl-ispizzerija.

LELI : (*Bid-dahka, ifakkarha x'qaltlu ftit qabel*) L-imghoddi erhilu, Pawl, insieh. (*Imissilha l-hitha*) Issa naħsbu f'issa. (*Johroġ*).

PAWLA : (*Issejjah*) Mary, Mary!

XENA 5

MARY: (*Wara pawwa, b'sorra f'idha*) Hawn, xi tridni, mamà? Kont sejra għand il-hajjata.

PAWLA: Tgħid x'lewn naghmluhom il-purtieri tas-salott? Homor? Hodor?

MARY: Jiena ma nifhemx, imma s-sinjura li kont magħha l-aħħar kienet tagħmilhom jaqblu mas-salott. X'jidhirlek?

PAWLA: Iva, għada mmorru l-Belt flimkien u jitlobna kemm jitlobna nixtruhom. Ghax dar bla purtieri, vojta wisq. Iva, immorru għand iċ-Ċiniż.

MARY: Tassew, għada hekk naghmlu. Jiena sejra għand il-hajjata biex terġa' tarahieli fuqi hi.

PAWLA: Mur u ddumx.

MARY: Kemm hawn bogħod? Dalwaqt inkun hawn. Sejra mà. Benedizzjoni. Tibus idejk.

PAWLA: Qis li tarahielek sewwa.

MARY: Benedizzjoni (*toħroġ*).

XENA 6

JOHN: (*Jidhol mill-kamra ta' ġewwa*) Mà, sejjer sal-każin naghmel partita billjard.

PAWLA: Dejjem il-Każin, John. Mur dur dawra għall-arja. Dejjem magħluq.

JOHN: U ħallini, tellgħuni kaxxier, issa.

PAWLA: Iva? (*Tidhak*) Prosit, hej. Kaxxier?

JOHN: Mela; anzi "sur Johnny" tiela' u "sur Johnny" nieżel, issa.

PAWLA: Issa. Isma', tixraqlek ukoll sur Johnny.

JOHN: Sejjer, jiena.

PAWLA: Il-libsa toqgħodlok tajjeb?

JOHN: U la niġi nippruvaha. Tajba naħseb (*johroġ*).

XENA 7

NERIKU: (*Bla ġlekk, żarbun tal-lastiku, b'berritta f'rasu, qal-ziet bl-irqajja', qmis inqatta' — baxx imma nadif — isejjaħ minn barra*) Pawla!

PAWLA: Hawn, pà!

NERIKU: Ġejt inkellmek daqsxejn. (*Jogħhod josserra u joqgħod bilqiegħda*).

PAWLA: (*Imbegħrna*) Iva, pà; xi trid?

NERIKU : (*Ikebbes sigarrett*) Ġejt għall-pjazza tax-xjuħ, jien, sieheb. Dil-mixja kollha għal tnax-il xelin. Lanqas haqq il-hobż tiegħi u t'ommok.

PAWLA : Iva?

NERIKU : Mela, binti. Imissni nisthi, ċjoè jnisshom jisthu wliedi, m'humiex kapaċi joħorġuli tnax-il xelin bejniethom, ikolli nimur, għal bagatella, qalb dawk ix-xjuħ kollha, qisni bil-guħ.

PAWLA : Tagħmel bħan-nies, pà.

NERIKU : (*Ma samax*) Li kieku intom toħorġuli xi haġa bejniethom, it-tnax-il xelin tal-gvern ma neħodhomx, forsi jeħodhom xi hadd iktar fil-bżonn minni. Verament, ħutek kollha mgħobbija bit-tfal, u pagi żgħar.....

PAWLA : Isma', pà, inti ġej bil-botti dalghodu? U meta tiġi hawnhekk, ejja liebes sew, fhimtini, min jarak diehel hawn b'dik is-sura, bla ġlekk.

NERIKU : Għandek xi ġlekk qadim ta' Leli?

PAWLA : Jekk insiblek xi wieħed nibagħtulek.

NERIKU : Tara, binti, min jaf kemm qlajt liri fil-gwerra l-oħra, u l-lum immur għall-pjazza tax-xjuħ.

PAWLA : Pà, aħna konna ħdax, tinsieħ.

NERIKU : Iva, imma jien qlajt il-flus, tinsieħ, u l-lum m'ghan-dix ħabba fuqhiex naħlef (*jarmi s-sigarrett minn halqu. Pawla tiġbru*).

PAWLA : Imma tnax-il xelin tiegħek, tnax ta' ommi u xi haġa tghin ruħek, għandkom tgħaddu mhux hażin.

NERIKU : (*Iqum*) Imma kif jagħmlu n-nies. (*Jifli l-ghamara*) Għaqal kelli biżżejjed. Hu minn Leli tiegħek.....

PAWLA : Dejjem hemm treden int, hemm taqa', f'Leli tiegħi.

NERIKU : Għax ninsab skantat. F'illi bajjad, ishaq u ilghaq, filli s-sur Manwel. Avvolja żewġek, żewġ binti. Imma tithasseb bil-fors. Kif? Mnejn?

PAWLA : Daka jafu hu, pà. Hu jħawwad. Dmir tiegħu li jġib id-dar. Ara, tridx daqsxejn whisky?

NERIKU : Hallik mid-daqsxejn whisky. Binti, jiena missierek u fid-dover.....

PAWLA : (*Biex taqta'*) Tridx kikkra tè, jew kafè?

NERIKU : Le, sejjer, la ma tridx twieġeb. Ommok ukoll..... I-istess ħsieb tiegħi, sikwit tgħidli. Insomma t-tfal fejn huma?

PAWLA : Hargu; Johnny l-każin u Mary għand il-ħajjata.

- NERIKU : (*B'kuljunar*) MARIJA ghand il-ħajjata? Berikhom għalja, Pawl.
- PAWLA : Allura sejjer? Ma trid tiehu xejn? Sejjer?
- NERIKU : 'Tkun imbierka mill-art sas-sema.
- PAWLA : Bilħaqq, berikni pà. Selli għal ommi.
- NERIKU : Inselli għal ommok. Tlaqt. (*Johroġ. Pawla tmur fuq il-bieb warajh thares lejn fejn mar, imbagħad*) Kif? Mnejn? (*Terġa' lura, rasha lejn l-art*).

XENA 8

- WENZA : (*Minn barra*) Zi, zija..... zija Pawl.....
- PAWLA : (*Tieqaf issunmuta*) X'inqalagħha lil din? (*Turi li ma haditx gost*) Għaddi.
- WENZA : (*Tidhol, b'tarbija f'idha, xgħarha mħabbel*) Bongor-
nu, zi. Kien hawn in-nannu, hux?
- PAWLA : (*Xotta, xotta*) Bongu. Iva.
- WENZA : (*Thares 'il hawn u 'l hinn*) Xi ġmiel ta' għamara,
hej! Din issa ġibtha, zija Pawl?
- PAWLA : Iva.
- WENZA : Rajt jien, għax l-aħħar li ġejt ma kenitx hawn żgur.
- PAWLA : Imma issa hawn qieghda, Wenz.
- WENZA : Eh! min għandu l-bżar ha' jroxxu fuq il-kromb.
- PAWLA : Meta ma kellniex bżar, hadd ma kien iroxxulna, għodu, għodu, Wenz.
- WENZA : Niftakarkom jien, u niftakarkom sewwa.
- PAWLA : Insomma. (*Bieħ iddawwar id-diskors*) Nagħmillek kikkra tèt? Ġejt daqsxejn waħda hin ħażin, għax għandi stor-
bju. Trid kikkra tèt?
- WENZA : Le, grazzi. Għadni kif hadt minn għand ommi.
- PAWLA : Minnek naqas, ma nistax inkompli miegħek.
- WENZA : (*Tpoġġi bil-qieghda*) X'għaks waqa' u aktar għad irid jaqa'.
- PAWLA : (*Tibqa' tirranġa*) Iva? Isma', wara gwerra bħal dik, stennieh.
- WENZA : Qalu li ser jerġgħu jagħtu hafna sensji.
- PAWLA : Ajma! tkellem fuq xi haġ'ohra, Wenz, xi dwejjaq ta' diskors, sensji u għaks. Biddel il-kliem.
- WENZA : Frattant, Salvu tiegħi għadu ma qabadx jaħdem, sa jagħlaq sitt xhur. Ara ftit; sitt xhur ma ddaħħal xejn, lanqas habba.
- PAWLA : Għax ma jsifirx, imur l-Awstralja?

WENZA : U flus minn fejn għall-passaġġ?

PAWLA : Jagħtih il-gvern.

WENZA : Mela! Allahares ma kenitx ommi, Alla jtija s-saħħa; imma, miskina, kemm sa ddum tissaportini?

PAWLA : Eh! imma ommok, ommok, u fuqha taqa' għax dik ommok.

WENZA : Kollox sew, fuq ommok taqa', imma ommi ma għandhiex ta' buleben.

PAWLA : Iva, imma..... fuqha għandek id-dritt. Fuqha biss.

WENZA : Għax, miskina, il-prudenza trid tkun ukoll.

PAWLA : Issa kieku, Allahares qatt, binti Mary tizzewweg u tiġi bżonni, sa niċhadha jien?

WENZA : Li kieku ommi kienet tista' nġhidu ahna bhalek.....

PAWLA : Eh!..... Għalhekk dal-hafna metafri? Fhimentek Wenz. Isma', li għandna huwa tagħna, u gibnieh bil-għaraq ta' demmna, biex jekk qieghda taħseb forsi li.....

WENZA : Bil-għaraq..... (*Tidhak bil-qalb*).

PAWLA : Biex int tidhak? Bil-għaraq ta' żewġi, ta' zijuk. U m'ahniex bihsiebna noqghodu nqassmu lin-nies.

WENZA : Jiena kont ser inghidlek.....

PAWLA : Jaqaw?.....

WENZA : Għax kelli t-tifla bl-iskarlatina, u bejn tabib, Salvu ma jahdimx..... kont sa nġhidlek, ma għandekx tislifni imqar hames liri.

PAWLA : Hemm ahna; il-bierah ukoll ġiet oħti Katarin, riditni nislifha ghoxrin lira. Ahjar ma nġhid xejn, x'kull waħda! Aqbad fila, hej; jekk noqghodu nagħtu l-lala lil kulhadd u lil kull min jiġi jitlobna, sa nergġhu niġu kif konna, jew aghar.

WENZA : U ma kontux għaddejjin ukoll?

PAWLA : L-istess hej, bħal issa.

WENZA : Il-karità għandha tkun zi. mal-barranin aħseb u ara ma' tal-familja. Iz-zija Katarin għenitek tant meta inti kont fil-bżonn. (*Tibda tiela' t-tempra*).

PAWLA : Isma', inti ġejt biex tinkwetani?

WENZA : Jiena ġejt għal hames liri, imma issa lanqas irridhom. Għa nsejt kemm ġejt tibki għand ommi meta gibuk art u saqaf?

PAWLA : Wenza, mur, mur, għax ahjar.

WENZA : Issa tkeccini? Issa ma tridx kliemna, għax sirtu sinjuri? Bla hadd ma jaf kif. U kif? Mnejn? Kulhadd mistagħġeb bikom, mnejn ġew dal-flus?

PAWLA : Erhilhom jistaghǧbu, Wenz; dal-kif u mnejn jafu żew-
ǧi, u ma hi affari ta' hadd.

WENZA : Il-flus ma jiǧux mix-xejn, zi.

PAWLA : Wenz, itlaq 'il barra u ara x'inti tgħid. Sejra jew in-
keċċik?

WENZA : Sejra, iva, sejra; li ma mmurx neħodlok xi sigǧu tal-
molol li xtrajt issa.

PAWLA : Mur, aħjar, għax jaqbel lili u lilek.

WENZA : Sahħa..... zi..... (*Toħroǧ*).

PAWLA : (*Thares mnejn ħarġet Wenza*) Għajjurin! (*Iddur lejn
il-kamra u tahseb ftit*) Kif? Mnejn? Imma kos tassew; kif
Mnejn? (*Tibqa' thewden*).

XENA 9

LELI : (*Jidhol, b'idejh fil-but*) Ma' ġenb l-ispizjar hemm xi
naǧǧara jahdmu, bdew jieklu kull kiswa biż-żejt, li qanqluli
l-aptit; ġejt inteftef xi haǧa (*Ikun dieħel*).

PAWLA : (*Twaqqfu*) Leli, isma' 'l hawn!

LELI : Għidli, Pawl. Bilhaqq, rajt lil missierek l-ewwel, għad-
da hawn?

PAWLA : Hallik minn missieri, għax dak raġel onest.

LELI : Int min qallek li mhux? Min offendieh? (*Ikun reġa'
sejjer*).

PAWLA : Isma' kull meta għamiltlek xi mistoqsija, dejjem we-
ǧibtni b'mod li ma tajtnix soddisfazzjon. Jien dejjem kont
fidila lejku u qatt ma ffitajt tek bil-mistoqsijiet tiegħi u emmint;
qatt ma ġieni l-inqas dubju fik, jew l-iċken suspett. Imma l-
lum irridek twegibni, hemm bżonn.

LELI : (*Jidħak*) Is-soltu mistoqsijiet. U halli d-dinja miexja.

PAWLA : Tidħakx. Kif qegħdin jiǧu dawn il-flus? Il-lum irrid
tweġiba soda, mhux bħas-soltu : "għalaq ħalqek", u ma tir-
risondinix, jew tgħidli "aqtagħha". Il-lum irrid naf u bis-
serjetà. Kif? Mnejn? Isa, wieġeb.

LELI : Pawla, m'intix għaddejja ta' sinjura? Mela x'jimpurtak?
Li trid issibu u ma jonqsok xejn.

PAWLA : X'jimpurtani? Mela jiena m'iniex martek? Huwa z-
ziki li nsofri min-nies jien neħodhom, sa minn għand tal-
familja stess.

LELI : U erhilhom iǧħidu. Dik kollha għira għalina.

PAWLA : Imma jien m'għandix inkun naf?

LELI : Aħjar le. Ara, jiena nirraġuna hekk. Jiǧu kif jiǧu l-flus,

jekk tkun taf inti, mara—tihux fastidju, Pawl—ikun hażin hażna.

PAWLA : Ikun hażin? Ikun hażin? Mela allura l-flus m'humieq jiġu bis-sewwa, kif irid Alla? La jekk inkun naf jien, hażin.

LĒLI : Pawla, dan kemm qiegħda titmasha il-lum? Il-flus li Tifhem?

tajtek mhux dejjem hallast bihom? Dejjem inqdejt bihom?

PAWLA :—Le, m'iniex nifhem. Imma l-lum irrid nifhem, anzi hemm bżonn li nifhem. Wenza t'oħti u missieri, il-lum komplew issigillawli s-suspett li kelli. X'ser tagħmel? X'ser tgħidli?

LĒLI : Nibża' li tiżloqlok xi kelma u.....

PAWLA : X'jiġri jekk tiżloqli xi kelma?

LĒLI : Issir il-ftira, Pawl.

PAWLA : Ftira??? Mela x'inhu jsir, x'waħdadin, minn wara dahri.

LĒLI : Naqgħuha, l-aħjar, kif dejjem għamilna. U tgħajjtax, tgħajjtax.....

PAWLA : Leli! (*Wiċċha ġo wiċċu, theddu*) Kif qegħdin jiġu għandna dawn il-flus? Tkellem! (*Wara pausa*) Isa, isa, għid Lel. (*Pausa oħra*).

LĒLI : It-tfal fejnhom?

PAWLA : Hargu..... Waħedna qegħdin; tista' titkellem.

LĒLI : (*Iħares ma' dwaru*) Qed nagħmel il-munita falza.

PAWLA : Flus foloz? Mela kellhom raġun in-nies, ommi, missieri, Wenza. Ma tistħix? Mil-lum stess hu kollox u ma rrid xejn minn tiegħek. (*Tarmi l-portafoll*) Ma rridx flus mishuċa, lanqas irrid immisshom biss. Nerga' għalli kont. Aktar kont hienja. Leli, ftakar li d-dnub ma jorqodx u tinqabad. Tinqabad żgur daqs kemm hu żgur li qed inkellmek jien.

LĒLI : (*B'kalma artifiċjali*) U x'ningqabad, ninqabad; qed nagħmilhom aħjar minn tal-gvern. Veri perfetti.

PAWLA : Għidtlek tinqabad, il-lum jew għada, u nixtieqek tinqabad. (*Pausa*) Imma le, għax dejjem tibqa' żewġi, u hemm uliedna, uliedi. Imma x'fettilek tagħmel dan? Dan serq!

LĒLI : Pawla, ara x'int tgħid. Halli d-dinja miexja u tinkwettanix. Ftakar li jiena nbaṭi b'qalbi. Mela hallini. Dan minn fuq, il-grazzi, għax għamiltek sinjura, issa?

PAWLA : Leli, itlaq 'il barra. Ja halliel!

LĒLI : Halliel? Halliel b'hix? Bil-munita falza? Lil min qiegħed nisraq? Lill-gvern? Il-gvern sinjur, għandu hażna.

PAWLA : Xorta waħda serq, kieku lil min jaqbduh ma jittfghuhx il-habs. Fhimt, il-habs?

LELI : (*Lilu stess*) Veru, veru! Tant drajt nabbuża li kont in-sejtu l-habs. Il-habs! Għandek raġun. (*Joħroġ imnikket bil-mod, fuq il-bieb idur*) Il-habs! (*Joħroġ*).

XENA 10

PAWLA : (*Tmur bilqiegħda fuq sufan*) Mur għidilhom lin-nies.

MARY : (*Minn barra, bis-sorra ta' qabel*) Mamà! (*tidhol*).

PAWLA : (*Bilkemm thares*) Hawn.....

MARY : Tal-bazaar ta' ma' ġenb il-knisja għandu ġmiel ta' purtieri, lira l-jarda, qalli. Tassew sbieħ. U l-evening ġiefni eżatta. Il-hajjata qaltli qisek figorin. Iġri jasal il-lejla għall-ballu.

PAWLA : Iva, binti, iva. Mur il-ballu.

MARY : Xi ġralek, mà, x'int imdejqa? Jaqaw int ukoll, bħal missieri, ser tibda tbatu b'qalbek?

PAWLA : B'qalbi? Le, mur ġewwa, xi darba ngħidlek.

MARY : Le, għidli issa.

PAWLA : Mur lesti għall-ballu, u iddeverti..... sakemm.....

MARY : Sakemm???

PAWLA : Sakemm..... u..... mur, binti.

MARY : M'aħniex ommi l-lum (*Toħroġ*).

PAWLA : M'aħniex ommok..... le.

XENA 11

JOHN : (*Minn barra, b'entuzjażmu*) Mā! Hawn motor cycle għall-bejgħ u qiegħed nikkorda fiha, talabni ħamsin lira. Jekk nikkorda tagħtihomli?

PAWLA : Ħamsin lira? (*B'indifferenza*) Motor cycle? Ixtrih darba oħra.

JOHN : Rajthom wisq? Int il-bieraħ ridt fi xtrilna karrozza, xi £400.

PAWLA : Iva, nixtruha sabiħ!

JOHN : Int xi ġralek, mà?

PAWLA : Ġanni, ixtrih darb'oħra; mur, ibni.

JOHN : (*Innocentement*) Halli mmur, burdata ħażina l-lum. (*Imur ġewwa*).

XENA 12

- SURĠENT : (*Minn ġewwa, iħabbat*) Pawla !..... Pawla !.....
- PAWLA : (*Indifferenti*) Min hemm? Għaddi (*Surġent jidhol*).
- SURĠENT : (*Jisgħol*) Leli, ir-raġel tiegħek.....
- PAWLA : Leli? Hsibtu jien; għidtlu jien. Magħmula tagħna!
(*Tqum tigi*) Surġent.....
- SURĠENT : Baġhatni l-ispettur, għax lis-sur Manwel hadnieh il-
għassa. Hares, dana l-lum jew għada.....
- PAWLA : (*Tahtfu*) Il-lum jew għada jinqabad. Kliemi ġie fih u
nqabad bil-munita falza!
- SURĠENT : (*Jithasseb*) Bil-munita falza!? X'inti tgħid?
- PAWLA : (*Tinduna li kixfitu*) X'wahdadin, x'għamilt!
- SURĠENT : Jiena proprjament ġejt ingħidlek li tah attack f'qal-
bu ma' ġenb il-għassa u dahħalnieh hemm. (*Jiġih ħsieb*) Me-
la qbadna fl-aħħar min hu! (*Johroġ jiġri 'l barra*).
- PAWLA : X'wahdadin, x'għamilt? (*Issejjaħ*) Marija! Ganninu!
(*Mary u Johnny jidhlu jiġru*).

XENA 13

- JOHN : Xi ġralek, m'à?
- MARY : X'inqala', m'à, x'wahdadin?
- PAWLA : (*Kważi b'ħass ħażin*) X'inqala'?! Bnejt dar fuq ir-
ramel, ċeda l-pedament, iġġarrfet u taħnitna lkoll taħtha.
(*Mary u John iħarsu lejn xulxin, ma jifhmuhie...* Pawla
taqa' fuq pultruna b'ħass ħażin).

SIPARJU BIL-MOD